

Projekts

Informatīvais ziņojums
“Aprite ekonomikas stratēģija Latvijai”

Saturs

IEVADS	3
1. Vispārīgā informācija	6
1.1. Aprites ekonomikas politikas starptautiskais un ES ietvars	6
1.2. Aprites ekonomikas jomas un priekšnosacījumi	9
1.2.1. Aprites prasībām atbilstošs dizains un ražošana.....	10
1.2.2. Atkritumu pārvēršana par resursiem.....	11
1.2.3. Noslēgtu materiālu ciklu veidošana.....	11
1.2.4. Ilgtspējīgs patēriņš un sabiedrības informēšana	12
1.2.5. Investīcijas aprites ekonomikas veicināšanai	13
2. Situācija Latvijā aprites ekonomikas jomās	15
2.1. Galvenās problēmas un šķēršļi aprites ekonomikas attīstībai.....	15
2.1.1. Zema resursu produktivitāte	15
2.1.2. Neefektīva materiālu izmantošana ražošanā.....	16
2.1.3. Ekonomikā neizmantota resursos ietvertā vērtība	18
2.1.4. Šķēršļi aprites ekonomikas attīstībai	20
2.2. Iespējas aprites ekonomikas attīstībai	21
2.2.1. Ražotāju paplašinātās atbildības sistēmas	21
2.2.2. Politikas instrumenti aprites ekonomikas veicināšanai	21
2.2.3. Sabiedrības iniciatīvas atkritumu apjoma samazināšanai.....	23
2.2.4. Aprites ekonomikas integrācija nozaru politikās.....	23
3. Galvenie rīcību virzieni, uzdevumi, iesaistītās puses aprites ekonomikas ieviešanā	26
Pielikums. Pārskats par ES rīcībām aprites ekonomikas prioritārajās jomās ..	31

IEVADS

Informatīvo ziņojumu (turpmāk – Ziņojums) ir sagatavojuši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) atbilstoši ar ministra 2017.gada 21.marta rīkojumu Nr. 1-2/47 apstiprinātajai “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas darbības stratēģijai 2017. - 2019. gadam”, kurā viens no darbības virzieniem ir noteikta dabas resursu ilgtspējīga un efektīva pārvaldība un pārejas uz aprites ekonomiku veicināšana, kā to paredz arī Valdības rīcības plāna Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai 63.2. pasākums, kurš paredz, ka līdz 2022. 30. oktobrim tiks izstrādāts un iesniegts MK pasākumu plāns aprites ekonomikas attīstībai Latvijā.

Aprites ekonomika tiek definēta kā ilgtspējību veicinošs attīstības modelis, kura būtība ir produktu, materiālu un resursu vērtības noturēšanā ekonomikā pēc iespējas ilgāk, vienlaikus samazinot gan izejvielu patēriņu un atkritumu apjomu, gan arī ietekmi uz vidi.

Ziņojuma mērķis informēt Latvijas sabiedrību par aprites ekonomikas ieviešanas svarīgākajiem aspektiem un piedāvāt redzējumu par galvenajiem rīcības virzieniem un pasākumiem to ietvaros, lai veicinātu aprites ekonomikas attīstību Latvijā, tādējādi ieguldot konkurētspējīgas, iekļaujošas un ilgtspējīgas valsts tautsaimniecības attīstībā, vienlaikus nodrošinot valsts starptautisko saistību izpildi.

Aprites ekonomikas stratēģijas Latvijai (turpmāk – Stratēģija) īstenošanai nepieciešamais finansējums potenciāli plānots no ES fondu līdzekļiem aprites ekonomikas veicināšanai Eiropas zaļā kursa¹ (turpmāk – EZK) īstenošanas ietvaros, valsts un pašvaldību budžeta un privātā sektora līdzekļiem. EZK ir jauna izaugsmes stratēģija, kas tiecas ES pārveidot par taisnīgu un pārticīgu sabiedrību ar mūsdienīgu, resursefektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kurā siltumnīcefekta gāzu neto emisijas 2050. gadā samazinātos līdz nullei un ekonomiskā izaugsme būtu atsaistīta no resursu patēriņa.

Pasaules valstu ekonomiskā attīstība lielā mērā ir atkarīga no dabas resursiem, tostarp tādām izejvielām kā minerāli, biomasu un bioloģiskie resursi un vides elementiem kā, piemēram, gaiss, ūdens un augsne un arī no ekonomikai pieejamās zemes platības. Neatkarīgi no tā, vai šos resursus izmanto produktu ražošanai vai kā emisiju absorbētājus (ko paveic augsne, gaiss, ūdens), tie ir būtiski ekonomikas funkcionēšanai un dzīves kvalitātei. Globālās tendences liecina, ka kopš 1980. gada materiālo resursu ieguve pasaulē ir divkāršojusies.

¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas zaļais kurss”. COM(2019) 640 final. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>

Tiek prognozēts, ka pie pašreizējā saimniekošanas modeļa 2030. gadā tā sasniegs 100 miljardi tonnu, bet līdz 2050. gadam – dubultosies². Pieprasījums pēc dabas resursiem turpina augt, un pastāv risks pārsniegt planētas ekosistēmas iespējas nodrošināt resursu pieejamību ilgtermiņā.

Šīm problēmām ir tieša ekonomiska ietekme. Pieaugot konkurencei uz resursiem, to cenas kļūst svārstīgas, bet piegādes – apdraudētas. Pētījumi liecina, ka globālā mērogā apdraudējuma riskam pakļauta fosilo energoresursu, lauksaimnieciskās biomasas (īpaši dzīvnieku izcelsmes produktu) un metālu (dzelzs, tērauda un alumīnija) un arī koksnes šķiedru pieejamība. Savukārt, palielinoties pieprasījumam pēc pārtikas, audzis globālais pieprasījums arī pēc augsnes barības vielām, kas nepieciešamas lauksaimnieciskās produkcijas ražošanā. Pēdējos gados aktuāla ir kļuvusi kritisko izejvielu pieejamība, proti, izejvielu, no kurām atkarīga atsevišķu tautsaimniecības nozaru attīstība. Eiropas Savienības (turpmāk – ES) vajadzībām ir identificēti 20 kritiskie materiāli, to skaitā ir retzemju metāli (antimons, berilijs, pallādijs, platīns u.c.), kuri nepieciešami ekonomikas digitalizācijā.

Eiropas, līdzīgi, kā lielākās daļas pasaules, labklājības pieaugums līdz šim ir balstījies uz intensīvu dabas resursu izmantošanu. Tās pamatā ir lineārās ekonomikas pieeja “Paņem, izmanto, izmet”, kas nozīmē, ka resursi pēc to izmantošanas tiek izmesti atkritumos. Tāda pieeja uztur resursu neefektīvas izmantošanas praksi, apdraudot to krājumus un veicinot vides problēmu saasināšanos. Spilgts piemērs ir katastrofas apmērus sasniegušais okeāna piesārņojums ar plastmasām. Zinātnieki lēš, ka katru gadu pasaules okeānos nonāk astoņi miljoni tonnu plastmasas, pie tam tā ir palikusi videi bīstamāka tās noturīgās struktūras dēļ – dažu plastmasas veidu noārdīšanās vidē prasīs 400 gadu. Šāds apjomīgs piesārņojums samazina dabas kapitālu ik gadus vairāku miljardu eiro vērtībā. Zināms, ka vismaz 700 dzīvnieku sugu ik gadu cieš no plastmasas, it īpaši mikroplastmasas radītā piesārņojum³. Savukārt bioloģisko resursu (koksnes, augsnes u.c.) neilgtspējīga izmantošana arvien izteiktāki izpaužas klimatu pārmaiņās, kuru ietekmē novērojama augsnes kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības resursu pasliktināšanās.

Patlaban Eiropa saskaras ar divkāršu izaicinājumu, kā veicināt tālāko izaugsmi, kas nepieciešama darbvietu radīšanai un labklājības sniegšanai, un nodrošināt šīs izaugsmes kvalitāti, lai ievirzītu to ilgtspējīgai nākotnei. Lai risinātu šos izaicinājumus un pārveidotu tos par izdevībām, sabiedrības attīstība

² OECD (2015). Material Resources, Productivity and the Environment. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://www.oecd.org/environment/waste/material-resources-productivity-and-the-environment-9789264190504-en.htm>

³ Beachapedia. Plastic Pollution Facts and Figures. Pieejams tīmekļa vietnē: http://www.beachapedia.org/Plastic_Pollution_Facts_and_Figures

ir jāsaista ar jaunas paradigmas veidošanu uzskatos par materiālo resursu izmantošanu visā vērtību radīšanās ķēdē visā tās kompleksumā – no materiālu ieguves līdz produktu ražošanai, patēriņam un atkritumu apsaimniekošanai.

Pārejai uz attīstības modeli, kas balstās uz aprites ekonomikas principiem, vajadzīga sistēma, kas izveido un nodrošina tādu darbības vidi, kur inovācijas un resursu efektivitāte tiek finansiāli atlīdzinātas, radot ekonomiskas iespējas un lielāku piegāžu drošību, nodrošinot labāku pārstrādi, labāku produktu izstrādi, ilgtspējīgu vides resursu pārvaldību, materiālu aizstāšanu un resursu taupīšanu. Šāds piedāvājums tika izteikts Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) 2015. gada 2. decembra paziņojumā “Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku” (turpmāk – Rīcības plāns)⁴. Daudzas no Rīcības plānā iekļautajām 54 darbībām ir jau ieviestas, citām turpinās to īstenošanu, pie dažām darbībām darbs turpināsies.

Rīcības plānā paredzēto Latvija ir īstenojusi pamatā kā savrupas nozaru iniciatīvas, koncentrējoties uz risinājumiem atkritumu apsaimniekošanas sektora uzlabošanai. Tomēr, uztverot virzību uz aprites ekonomiku kā ceļu uz sistēmisku valsts ekonomikas un sabiedrības pārveidi, jāapzinās, ka tas nevar pastāvēt kā vienas nozares politikā balstīts pārvaldības sektors. Tam nepieciešama plašas sabiedrības izpratne un atbalsts, jo tieši patērētāju kultūras maiņa, kas arī ietekmē tirgus pieprasījumu, ir viens no būtiskākajiem virzošajiem spēkiem aprites ekonomikas attīstībā. Iedzīvotāji ir pārkārtošanās virzītājspēks, un revolucionāra rīcībpolitika dod rezultātus tikai tad, ja iedzīvotāji ir pilnībā iesaistīti tās īstenošanā⁵.

Latvijai raksturīgākās problēmas aprites ekonomikas ieviešanā ir saistītas ar salīdzinoši zemu darba produktivitātes līmeni, zemāku jaunāko tehnoloģiju pielietojumu ražošanas un pakalpojumu sektorā un risinājumiem atkritumu apsaimniekošanas nozarē.

Nešķirotu atkritumu apjoms Latvijā ir lielāks nekā citās Baltijas valstīs – 2018. gadā šķirotu atkritumu apjoms no kopējā atkritumu apjoma bija 25,2% (Lietuvā un Igaunijā attiecīgi 52,5% un 28,0%)⁶. Nešķirotie atkritumi satur ievērojamu daudzumu ekonomiski vērtīgu materiālu – melno un krāsaino metālu, stiklu, plastmasu, papīru – un to atkārtota izmantošana produktu ražošanā

⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku”. COM(2015) 614/2. Pieejams tīmekļa vietnē: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/LV/1-2015-614-LV-F1-1.PDF>

⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas zaļais kurss”. COM(2019) 640 final. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>

⁶ Sadzīves atkritumu pārstrādes līmenis. Pieejams tīmekļa vietnē: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_11_60/default/table?lang=en

samazinātu gan produktu ražošanas, gan izejmateriālu transporta izmaksas, jo izejmateriālus atkritumu šķirošanas un pārstrādes dēļ ir iespējams iegūt vietējā līmenī.

Tālākās valsts izaugsmes atsaistīšanai no resursu izmantošanas, ko raksturo ar resursu produktivitātes rādītāju (to raksturo resursu produktivitāte, kuras uzlabošana ir noteikta arī kā viens no Latvijas ilgtspējīgas attīstības indikatoriem⁷) un šo jauno izaugsmes avotu potenciāla izmantošanai nepieciešama saskaņotība un integrēšanās dažādu nozaru politikās, it īpaši enerģētikas un transporta sektoros, darbavietu un izaugsmes jomās, tāpat attiecībā uz investīcijām, atbalstu inovācijām, zinātni un pētniecību, kā arī sociālajā politikā un industriālās konkurētspējas veicināšanā.

Šāda fundamentāla pārveide sabiedrībā nav iespējama bez mērķtiecīgi virzītas valsts politikas. Ietvaru šādas politikas veidošanai sniedz Ziņojums. Tajā iezīmēti potenciālie rīcību virzieni, kuru tālākai plānošanai nepieciešama aktīva visu nozaru ministriju, pašvaldību, komersantu un sabiedrības pārstāvju iesaistīšanās un atbildības uzņemšanās. Šie rīcību virzieni kopumā atbilst EZK nospraustajiem mērķiem.

1. Vispārīgā informācija

1.1. Aprites ekonomikas politikas starptautiskais un ES ietvars

Ilgspējīga dabas resursu apsaimniekošana ir viens no ilgtspējīgas attīstības stūrakmeņiem. 2015. gadā Apvienoto Nāciju Organizācija (turpmāk – ANO) Ģenerālajā asamblejā pieņemtajā rezolūcijā “Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam”⁸ par vienu no ilgtspējīgas attīstības mērķiem ir noteikts ilgtspējīgs patēriņš un ražošana. Rezolūcijā valstis tiek aicinātas ieviest rīcībpolitikas, kuru rezultātā tiek nodrošināts, ka:

- tiek samazināts atkritumu daudzums, īstenojot atkritumu novēršanas, mazināšanas, pārstrādes un atkārtotas izmantošanas pasākumus;
- ķīmiskās vielas un visu veidu atkritumi tiek apsaimniekoti videi nekaitīgā veidā;
- pārtika tiek izmantota lietderīgi un tiek novērsti pārtikas zudumi visā pārtikas ķēdē, ieskaitot ražošanu un piegādi;
- ražošana komersantos ir ilgtspējīga, ko nodrošina standarti un ziņošana;

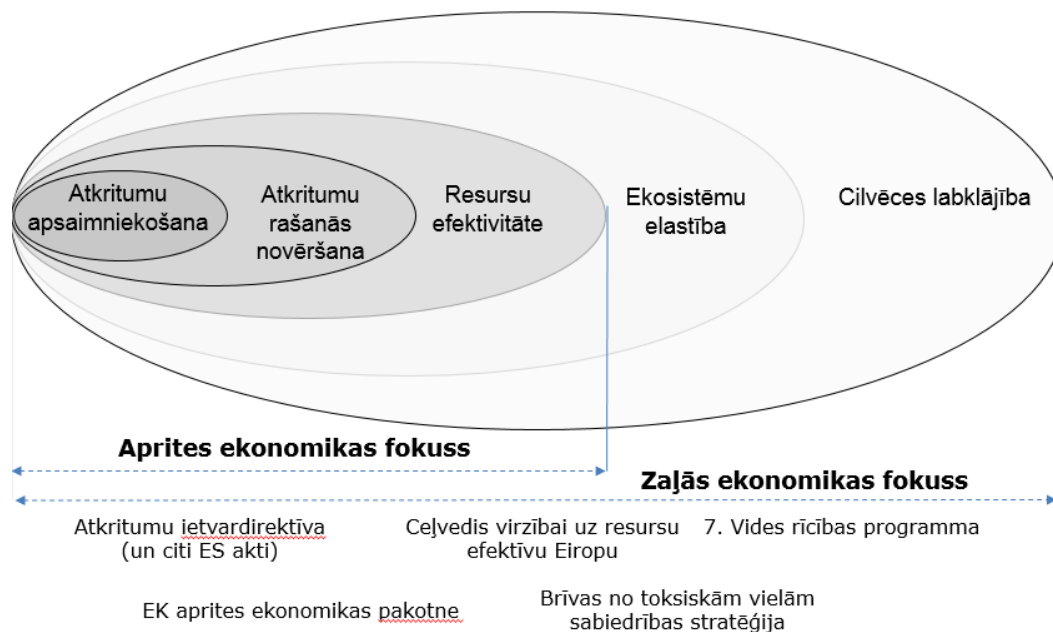
⁷ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030. Pieejams tīmekļa vietnē: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_6.pdf

⁸ ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija “Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” Pieejams tīmekļa vietnē: <http://www.pkc.gov.lv/lv/valsts-attistibas-planosana/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki>

- ilgtspējīgi mājsaimniecību un indivīdu uzvedības un patēriņa modeļi u.c.

Šie uzskaitītie rīcību virzieni ir arī ietverti Latvijai saistošajās ES un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas rīcībpolitikās un normatīvajos aktos.^{9,10,11}

Kopējais konceptuālais ietvars aprites ekonomikas virzībai ir saistīts ar sabiedrības ilgtspējīgu attīstību, kur labklājības pamatu veido zaļā ekonomika jeb zaļā izaugsme. Zaļo izaugsmi nosaka sistēmiskas un kompleksas dažādu rīcībpolitiku kopsakarības, kas saista oglekļa mazietilpīgu un klimatnoturīgu attīstību, veicina saskaņotu ķīmisko vielu, produktu un atkritumu pārvaldības politiku un arī vienotu enerģētikas un klimata politiku (1.att.).

1.att. Aprites ekonomikas vieta sabiedrības attīstības rīcībpolitikā ietvarā.
Avots: sagatavots pēc Eiropas Vides aģentūras materiāliem, 2017.

Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana un resursu ilgtspējīga pārvaldība ir viens no Eiropas izaugsmes stūrakmeņiem¹². ES stratēģiskā iniciatīva “Resursu

⁹ OECD Council Recommendation on Resource productivity. C(2008)40. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://www.oecd.org/env/40564462.pdf>

¹⁰ OECD (2017) Green Growth Indicators 2017. Pieejams tīmekļa vietnē: <http://www.oecd.org/environment/green-growth-indicators-2017-9789264268586-en.htm>

¹¹ Eiropas Komisijas 2010. gada 3. marta paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. COM(2010) 2020 galīgā redakcija. Pieejams tīmekļa vietnē: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_LV_ACT_part1_v1.pdf

¹² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Tematiskā stratēģija dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai”. COM(2005)670 galīgā

ziņā efektīva Eiropa”(2010)¹³ iezīmē ceļu, kā, īstenojot sinerģiju starp dažādām nozaru politikām (īpaši virzību uz oglekļa mazietilpīgu ekonomiku, kas ietver atjaunojamo energoresursu, transporta modernizācijas un energoefektivitātes pasākumus utt.), nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, uzlabot resursu efektivitāti un pāriet uz aprites ekonomiku. “Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā” (2012)¹⁴ noteica konkrētus virzienus resursu efektivitātes rīcībpolitiku izstrādei ES, kas tika īstenots Vācijā, Austrijā, Dānijā, Čehijā, Somijā, Apvienotajā Karalistē, Īrijā un citās ES valstīs¹⁵. Pāreja uz aprites ekonomiku šajās valstīs notiek veiksmīgāk nekā valstīs, kur šādas stratēģijas nav. Latvijā šāds politikas plānošanas dokuments pagaidām nav izstrādāts.

2015. gadā EK nāca klajā ar rīcības plānu aprites ekonomikas ieviešanai, kas ietvēra projektus par direktīvām atkritumu apsaimniekošanas jomā¹⁶. EK noteica plastmasas problemātiku par galveno prioritāti aprites ekonomikas kontekstā. Kā rīcība 2018. gadā tika pieņemta “Eiropas stratēģija attiecībā uz plastmasu aprites ekonomikā”¹⁷. Stratēģijā atzīts, ka nolietotas plastmasas atkalizmantošanas un pārstrādes līmenis ES ir ļoti zems, bet augsti joprojām ir plastmasas atkritumu apglabāšanas un sadedzināšanas rādītāji (attiecīgi 31 % un 39 %). Ziņojumā¹⁸ par Rīcības plāna ieviešanu norādīts uz aprites ekonomikas pozitīvo ietekmi uz jaunu darba vietu radīšanu un investīcijām ES, atzīts, ka tā virza uz oglekļneitrālu, resursu efektīvu un konkurētspējīgu ES ekonomiku. Izvēsta informācija par īstenotajām rīcībām un aktualitātēm atrodama šī Ziņojuma Pielikumā.

redakcija. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0670&from=EN>

¹³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Resursu ziņā efektīva Eiropa—Stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva”.

COM(2011)21 galīgā redakcija. Pieejams: tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0021:FIN:LV:PDF>

¹⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā”. COM(2011) 571. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0571&from=EN>

¹⁵ Eiropas vides aģentūra (2016). More from less: material resource efficiency in Europe. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://www.eea.europa.eu/publications/more-from-less>

¹⁶ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku”. COM(2015) 614/2. Pieejams tīmekļa vietnē: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/LV/1-2015-614-LV-F1-1.PDF>

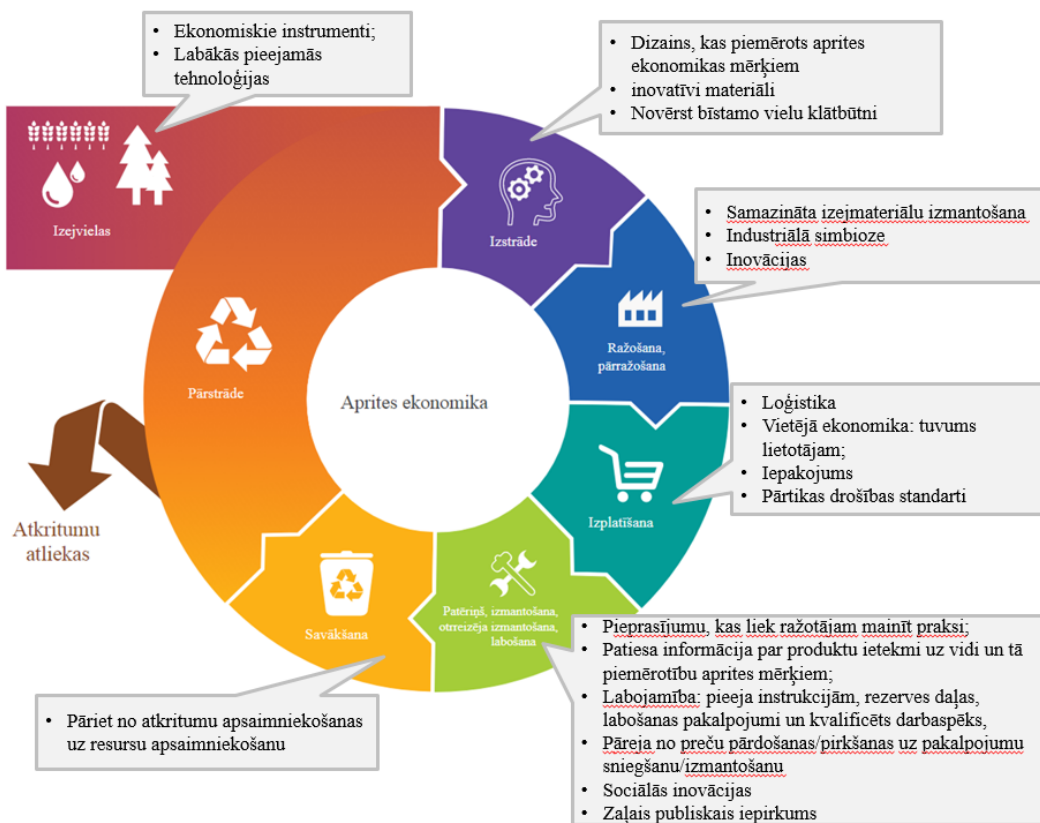
¹⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija attiecībā uz plastmasu aprites ekonomikā”. COM/2018/028 final. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0028&from=lv>

¹⁸ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “par Aprites ekonomikas rīcības plāna īstenošanu”. COM(2019) 190 final. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0033&from=LV>

EZK ceļvedis¹⁹ paredz līdz 2020. gada martam sagatavot jaunu aprites ekonomikas rīcības plānu (arī ilgtspējīgu produktu iniciatīvu), kurā īpaša uzmanība būs pievērsta tādām resursietilpīgām nozarēm kā tekstilrūpniecība, būvniecība, elektronikas un plastmasas ražošana. Līdz 2020. gada oktobrim paredzēts sagatavot priekšlikumus tiesību aktiem, lai ieviestu stratēģiskais rīcības plānu akumulatoru jomā un aprites ekonomikā. Tiks izstrādāta arī jauna rūpniecības stratēģija pārejai uz nepiesārņojošu aprites ekonomiku, balstoties uz padziļinātas pašreizējās rūpniecības sektora analīzi.

1.2. Aprites ekonomikas jomas un priekšnosacījumi

Lai veicinātu tradicionālo ekonomikas modeļu maiņu un pāreju uz aprites ekonomiku, nepieciešams veidot savstarpēji saskanīgus priekšnosacījumus visā materiālu aprites ciklā – visos vērtību radīšanas ķēdes posmos, ko veido izejvielu ieguve, izstrāde, ražošana, izplatīšana, lietošana, savākšana un pārstrāde. (2.att.)

2.att. Aprites ekonomikas rīcību virzieni aprites ciklā
Avots: sagatavots pēc EK materiāliem

¹⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas zaļais kurss". Pielikums. COM(2019) 640 final. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>

1.2.1. Aprites prasībām atbilstošs dizains un ražošana

Produktu izstrādes jeb dizaina posmā resursu efektivitāti ļauj uzlabot risinājumi, kas konceptuāli ir vērsti uz materiālu plūsmas samazināšanu un palēnināšanu, kas nozīmē izmantot mazāk izejvielas un materiālus produkta ražošanā un ilgāk saglabāt tajā ietvertos materiālus ekonomiskajā aprītē.

Dizains kā sistemātiska metode jau projektēšanas posmā var paredzēt īpašības, kas padara produktus ilgāk lietojamus, vieglāk remontējamus, atjaunināmus vai pārražojamus. Tas var palīdzēt atgūt vērtīgas izejvielas un komponentus. Galvenais ekodizaina nolūks ir izstrādāt ilgtspējīgus produktus, samazinot to ietekmi uz vidi visa produkta aprites ciklā, vienlaikus ņemot vērā arī citas produktu un patērētāju prasības, tādas kā funkcionalitāte, kvalitāte, drošums, cena, piemērotība ražošanai, ergonomiskās un estētiskās īpašības.

Līdz šim ES un Latvijā īstenotā ekodizaina politika ir bijusi sekmīga attiecībā uz produktu/preču energoefektivitātes rādītāju uzlabošanu. Saskaņā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – ESAO) novērtējumu²⁰ par ekoloģiskāku preču un pakalpojumu tirgu Latvijā apzināts, ka zaļo preču un pakalpojumu sektors līdz 2015. gadam bija palielinājies līdz gandrīz 3 % no iekšzemes kopprodukta. Visstraujāk augošās nozares ir atjaunojamie enerģijas ražošana, ēku energoefektivitāte, kokrūpniecība, ekokosmētika un ūdens resursu apsaimniekošana. ES ekomarķējums līdz šim piešķirts 13 Latvijā ražotiem produktiem. Tomēr nākotnē būtu nepieciešams ekodizaina idejā iestrādāt arī aprites prasības – to paplašināt tādējādi, lai paildzinātu preču kalpošanas laiku, atbalstītu otrreizējo materiālu izmantošanu un attīstītu preču labošanas sektoru. Ekodizains attiecas arī uz iepakojumu: mērķis ir samazināt iepakojumam nepieciešamo resursu apjomu (ietilpību), uzlabot tā vairākkārtīgu izmantošanu un veicināt kvalitatīvu pārstrādi. Pēdējais ir panākams ar iepakojuma pārstrādājamības īpašību uzlabošanu, kur nozīmīga ir materiālu dažādības mazināšana un to pārstrādes savietojamības nodrošināšana.

Aprite nozīmē arī rūpniecisko procesu pielāgošanu, lai tie būtu vērsti uz energopatēriņa un materiālu izmantošanas samazināšanu, atkritumu rašanās novēršanu, pārstrādi un bīstamu ķīmikāliju lietošanas samazināšanu, balstoties uz labāko pieejamo tehnisko paņēmieni izmantošanu.

Salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju Latvijas uzņēmumi ir mazāk ieinteresēti ražot zaļākus produktus un ieguldīt precēs un pakalpojumos, kas uzlabotu to vides raksturlielumus. Zems pieprasījums pēc ekoloģiskākiem

²⁰ ESAO Vides raksturlielumu pārskati: Latvija 2019. Pieejams tīmekļa vietnē:
<https://drive.google.com/file/d/1NdrHjGW0SnKncw33U9idaAE9QBbFjnC/view>

produktiem un pakalpojumiem ir galvenais šķērslis šo tirgu attīstībai. Savukārt, produktu cena ir galvenais faktors, kas nosaka patērētāju izvēli.

Ar mērķi nodrošināt ilgtspējīgu attīstību un mazināt energoietilpīgu preču ietekmi uz vidi, t.sk. veicināt aprites ekonomiku ES, saskaņā ar Ekodizaina plānu 2016.-2019. gadam²¹ ir pārskatīti noteiktu preču grupu ekodizaina un energomarķējuma noteikumi. Pārskatītais regulējums ekodizaina noteikumos paredz ražotājiem jau preču izstrādes stadijā vairāk pievērsties izmantoto materiālu, funkcionalitātes uzlabošanas un resursu efektivitātes prasībām, lai sasniegtu augstākus preču energoefektivitātes un ilgtspējības rādītājus.

1.2.2. Atkritumu pārvēršana par resursiem

Būtisks aprites ekonomikas pamatelements ir efektīva atkritumu apsaimniekošanas sistēma. Lai modernizētu atkritumu apsaimniekošanas sistēmas, 2018. gada jūlijā stājās spēkā pārskatītais ES tiesiskais regulējums atkritumu jomā, kas nosaka jaunus, vērienīgus pārstrādes rādītājus; vienkāršākas un saskaņotākas definīcijas un aprēķina metodes un pārstrādāto materiālu un blakusproduktu precizētu tiesisko statusu; stingrākus noteikumus un jaunus pienākumus saistībā ar atkritumu (bioloģiski noārdāmo atkritumu, tekstila atkritumu un mājsaimniecību radīto bīstamo atkritumu, būvgružu un ēku nojaukšanas atkritumu) dalītu savākšanu. Tiek noteiktais arī minimālās prasības attiecībā uz ražotāja paplašinātu atbildību un stingrāki atkritumu rašanās novēršanas un atkritumu apsaimniekošanas pasākumi, īpaši attiecībā uz jūras piedrazojumu un uz pārtikas atkritumiem.

1.2.3. Noslēgtu materiālu ciklu veidošana

Lai samazinātu pieprasījumu pēc primāriem resursiem un veicinātu resursu efektīvu izmantošanu ražošanas posmā, jāveido noslēgtus materiālu ciklus. Komersanta ekonomiskie ieguvumi no tā ir divejādi – tiek maksimāli izmantota iepirkto izejvielu vērtība un samazinās ar atkritumu apsaimniekošanu (un citām emisijām) saistītās izmaksas.

Būtiska ir arī otrreizējo materiālu – tādu, kas jau izmantoti ražošanas procesā (vai blakusprodukti) vai iegūti no rūpniecisko un sadzīves atkritumu pārstrādes – atkārtota izmantošana. Attīstot industriālo simbiozi tiktu veicināta vienas nozares vai procesa atkritumu/blakusproduktu izmantošana citas nozares produkcijas ražošanā. Šādi piemēri Latvijā jau pastāv pārtikas rūpniecībā, kokapstrādē un citur.

²¹ EK paziņojums “Ekodizaina darba plāns 2016.–2019. gadam”. COM(2016) 773 final. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0773&from=EN>

Lai veicinātu otrreizējo izejvielu izmantošanu ES, 2017.gadā sāka darboties ES Izejvielu informācijas sistēma, kurā tiek identificētas stratēģisku rūpniecības nozaru vajadzības, īpašu vērību pievēršot materiālu pārstrādes monitoringam un datu pieejamībai. Latvijā šādas iestrādes par otrreizējiem resursiem tiek veidotas atsevišķu komersantu/sectoru iniciatīvu ietvaros, tomēr tūkst sistēmiska tvērums.

Materiālu otrreizējo izmantošanu būtiski ietekmē to kvalitāte. Piekļuve informācijai par bīstamo vielu klātbūtni un sastāvu atkritumu plūsmā spētu uzlabot preču izjaukšanas un materiālu attīrīšanas metodes, kas atvieglotu materiālu atgūšanu no atkritumiem. Nepieciešami uzlabojumi, lai nodrošinātu kritiski svarīgo izejvielu (īpaši retzemju metālu, kas tiek plaši izmantoti viedajās ierīcēs un digitālajā ekonomikā kopumā) atgūšanu, ko patlaban ierobežo uzticamas un pilnīgas informācijas par atkritumu sastāvu trūkums.

Materiālu otrreizējas izmantošanas veicināšanā būtiskas ir zināšanas, kuru pamatā ir pētniecība, inovācijas un jaunu tehnoloģiju attīstība. Inovāciju virzībai nepieciešams veicināt starpnozaru sadarbību. Aprites ekonomikas lomas akcentēšana viedās specializācijas stratēģijā dotu stimulu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un inovācijas radīšanai šajā jomā.

Otrreizējo materiālu izmantošanu tiek veicināta arī ar labvēlīgu nodokļu politiku, arvien palielinot maksu par atkritumu apglabāšanu, dodot priekšroku otrreizējo materiālu izmantošanai ar zaļā publiskā iepirkuma (turpmāk – ZPI) palīdzību, attīstot konsultāciju atbalstu komersantiem un izplatot labo praksi.

1.2.4. Ilgtspējīgs patēriņš un sabiedrības informēšana

Pāreja no precēm uz pakalpojumiem paredz, ka tā vietā, lai pirktu jaunas preces (piem., biroja tehniku, spuldzes vai automašīnas), tiek slēgts līgums ar kvalificētiem pakalpojumu sniedzējiem par nepieciešamo pakalpojumu (piem., ēkas apgaismojumu, autopāravadājumiem) vai preces nomas līgums. Pakalpojumu sniedzējs atbildība ir nodrošināt pakalpojumu atbilstoši prasībām, taču prece paliek tā īpašumā, un viņš ir atbildīgs par tās apsaimniekošanu visā dzīves ciklā, arī tās atjaunošanu, ja mainās tehnoloģijas, līdz tās nonākšanai atkritumos. Tas sniedz ekonomiskus ieguvumus iestādei (piem., nav jāuztur un regulāri jāatjauno biroja iekārtas,) un veicina arī jaunu darba vietu izveidi privātajā sektorā, kas nodrošina pakalpojumus.

Preču atkārtota izmantošana attiecas uz visa veida produktiem (gan ražošanas iekārtam, sadzīves precēm un biroja aprīkojumu, gan arī mēbelēm un apģērbu) un uz visiem pārvaldības sektoriem (komercdarbību, publisko sektoru un mājsaimniecībām). Izplatīts piemērs attiecībā uz mājsaimniecībām ir pašapkalpošanās veļas mazgāšanas punkti. Preču atkārtotas izmantošana ir izplatīta individuālajā sektorā, taču bieži vien tam pamatā ir sociālā maznodrošinātība, nevis aprites ekonomikas ideja. Daudzām iniciatīvām trūkst

mērogošanas jeb to izplatīšana ārpus nelielas domubiedru grupas. Lai attīstītu preču atkārtotu izmantošanu, jāmaina visas sabiedrības attieksme pret patēriņu, jāveido jaunas kultūras normas.

Preču atkārtota izmantošana kā biznesa modelis paver iespējas jauna virziena sociālai komercdarbībai. Raksturīgākie virzieni šādam biznesa modelim ir apģērbi/apavu un citu preču, kuras vairs nav tā lietotājam vajadzīgas, tālāka nodošana lietošanā caur sociālajām platformām, sociālajiem dienestiem vai labdarības organizācijām. Tomēr nepieciešams, ka šāda prakse un labie piemēri tiek ieviesti arī publiskajā sektorā, tā ne tikai veicinot pozitīvu attieksmi sabiedrībā, bet arī pieprasījumu pēc atbilstošas kvalitātes otrreiz lietojamām precēm un attiecīgu komercdarbību. Svarīgi iestrādāt preču atkārtotas lietošanas principu arī ZPI.

Dalīšanās ekonomika²² ir aprites ekonomikai raksturīgs biznesa modelis. Tā būtība ir pēc iespējas lietderīgāk izmantot saražotās preces un kapitālu, gūstot arī zināmus ienākumus, vienlaikus samazinot tās uzturēšanas izmaksas. Raksturīgākie piemēri ir nakšņošanas un automašīnu pakalpojumi. Šādu jaunu biznesa modeļu popularitāte balstās uz sociālajām platformām un digitālajiem risinājumiem. Tomēr, lai šāda modeļa pastāvēšana sniegtu pienesumu arī valsts ekonomikā, šīs iniciatīvas nepieciešams mērogot – pārnest kopienu un pašvaldību līmenī, tā uzlabojot arī iedzīvotāju labklājību un pakalpojumu pieejamību. Dalīšanās ekonomika veicina sociālās inovācijas, sniedz iespēju veidot komercdarbību, kā arī radīt jaunas darba vietas. Tas ļauj risināt arī pilsētvides problēmas: transporta sastrēgumus, stāvvietu pieejamība u.c.

1.2.5. Investīcijas aprites ekonomikas veicināšanai

Lai paātrinātu pāreju uz aprites ekonomiku, ir jāinvestē pētniecībā un inovācijās²³ un jāsniedz atbalsts rūpniecības bāzes pielāgošanai. Laikā no 2016. līdz 2020. gadam EK kopumā pārejai uz aprites ekonomiku ieguldījusi vairāk nekā 10 miljardus eiro publiskā finansējuma, kas nāk no dažādām programmām:

- 1,4 miljardus eiro no pētniecības un inovāciju programmas “Apvārsnis 2020”, atbalstot tādas jomās kā ilgtspējīga pārstrādes rūpniecība, atkritumu un resursu apsaimniekošana, noslēgta aprites loka ražošanas sistēmas vai aprites bioekonomika. 350 miljoni eiro šai finansējumā atvēlēti tikai plastmasu problēmai. Kopējais investīciju apjoms Latvijā

²² Codagnone C., Martens B. (2016). Scoping the Sharing Economy: Origins, Definitions, Impact and Regulatory Issues. Institute for Prospective Technological Studies Digital Economy Working Paper 2016/01. JRC100369. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/JRC100369.pdf>

²³ Saskaņā ar ziņojumu Achieving Growth Within (SYSTEMIQ sadarbībā ar Ellen MacArthur Foundation) līdz 2025. gadam trūkstošās investīcijas ir aplēstas aptuveni 320 miljardu EUR apmērā.

ES programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros laika posmā no 2014. līdz 2018. gadam bija 49 656 049 *euro*.²⁴

- 7,1 miljardu eiro no kohēzijas politikas līdzekļiem. No tiem 1,8 miljardus eiro ekoinovatīvu tehnoloģiju ieviešanai mazos un vidējos uzņēmumos (turpmāk – MVU) un 5,3 miljardus eiro ES atkritumu apsaimniekošanas tiesību aktu īstenošanas atbalstam dalībvalstīs. Atbalsts ir pieejams, īstenojot pārdomātu specializāciju attiecībā uz tirgu orientētu inovāciju. Laika periodā no 2014. līdz 2020. gadam ES piešķirtais kohēzijas fonda finansējums Latvijai vides aizsardzībai un resursu ilgtspējīgai izmantošanai sasniedza 190 138 398 *euro*.²⁵
- 2,1 miljardu eiro no tādiem finanšu mehānismiem kā Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (kopējais investīciju apjoms Latvijā līdz 2019. gada septembrim – 270 miljoni *euro*²⁶) un Innovfin;
- 100 miljonus *euro* no klimata un vides aizsardzības mērķiem veltītās programmas LIFE, kur kopumā īstenoti 80 projekti, kuri veicina aprites ekonomiku. No 2003. līdz 2017. gadam LIFE programmas ietvaros izstrādāti četri projekti atkritumu apsaimniekošanas jomā, kur Latviju pārstāvošās organizācijas bija gan kā sadarbības partneri, gan projekta vadītāji. Kopējais finansējums – 6 530 309 *euro*.²⁷

Plānots, ka ES atbalsts turpināsies arī pēc 2020.gada, ierindojot investīcijas aprites ekonomikā ilgtspējīgu investīciju kategorijā, tādējādi veicinot arī finanšu (banku) un privātā sektora interesi un labākus kreditēšanas nosacījumus. Viens no EZK uzdevumiem ir radīt saskanīgu finanšu sistēmu, kas atbalstītu ilgtspējīgus risinājumus, šo mērķu sasniegšanai paredzot ap 1 triljonu *euro*.

²⁴ Dati EK Finanšu pārskatāmības sistēmā. Pieejams: https://ec.europa.eu/budget/fts/index_en.htm

²⁵ Pieejams: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/LV>

²⁶ Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/strategy/priorities-2019-2024/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan/investment-plan-results_en

²⁷ Eiropas Komisijas programma LIFE. Pieejams:

<http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=home.search&cfid=38725822&cftoken=e43a2002c259c6c4-CA5387C7-A606-450E-0F79FD9F1D01507F>

2. Situācija Latvijā aprites ekonomikas jomās

2.1. Galvenās problēmas un šķēršļi aprites ekonomikas attīstībai

2.1.1. Zema resursu produktivitāte

Latvijas dabas resursi galvenokārt ir iekšzemes mežu resursi, kūdra, dolomīts, kaļķakmens un citi būvniecībai derīgi izrakteņi. Lielākā daļa citu resursu un materiālu, galvenokārt metāli un fosilais kurināmais, tiek importēti. No biomasas iegūti produkti Latvijā proporcionāli veido lielāko ražošanas un patēriņa daļu pēc materiālu tipa, un to īpatsvars ir daudz lielāks nekā citās valstīs. Biomasa veido 68% no valstī iegūtajiem materiāliem, 61% no tiešo materiālu patēriņa, 58% no iekšzemes materiālu patēriņa (DMC) un 70% no eksportētajiem materiāliem²⁸. Lielākā daļa no tās ir koksne.

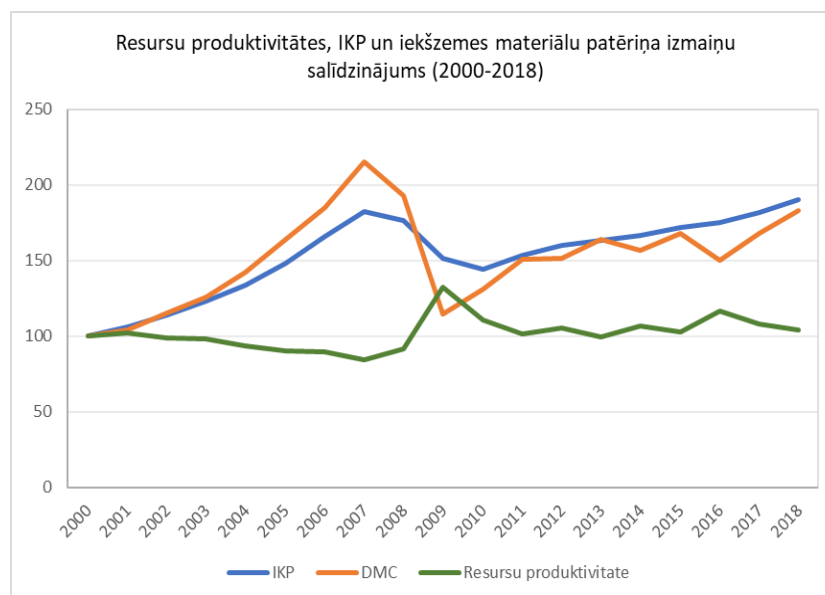
Aprites ekonomikā izmantotā rādītāja – resursu produktivitātes²⁹ aprēķini liecina, ka dabas resursu izmantošana Latvijas tautsaimniecībā pagaidām nav pietiekami efektīva, lai nodrošinātu ilgtspējīgu resursu patēriņu, un pārejas periodā no lineārās uz aprites ekonomikas modeli būs nepieciešams veikt pasākumus resursu produktivitātes uzlabošanai pēc ESAO rekomendācijām. Valsts resursu produktivitātes rādītājs svārstās ap 0,9 *euro/kg*, kamēr vidējais rādītājs ES ir 2 *euro/kg*. Resursu produktivitātes pieauguma tempi valstī atpaliek no vidējiem rādītājiem ES. Savukārt materiālo resursu patēriņa līmenis Latvijā arvien palielinās – vidējais resursu patēriņš uz iedzīvotāju gadā³⁰ svārstās ap 12 tonnām, kas ir vidēji kā ES (13 t/iedz.). Latvijas tautsaimniecībā nav panākta materiālo resursu patēriņa stabila atsaiste no ekonomiskās attīstības. (3.att.)

²⁸ ESAO Vides raksturlielumu pārskati: Latvija 2019. Pieejams tīmekļa vietnē:

<https://drive.google.com/file/d/1ndrHjGW0SnKnctw33U9idaAE9QBbFjnC/view>

²⁹ Resursu produktivitāte raksturo kopējo materiālu daudzumu, kas valstī tiek izmantots saimnieciskajai darbībai. Šis rādītājs parāda, vai notiek dabas resursu izmantošanas un ekonomiskās izaugsmes (ko raksturo ar iekšzemes kopprodukta pieaugumu) atsaiste, kas ir viens no valsts ilgtspējīgas attīstības rādītājiem.

³⁰ Vidējo resursu patēriņa rādītāju uz iedzīvotāju aprēķina iekšzemes materiālu patēriņu (DMC) dalot ar iedzīvotāju skaitu. Savukārt DMC aprēķina, gada laikā valsts teritorijā iegūto izejmateriālu daudzumu saskaitot ar kopējo fizisko importa apjomu un atņemot kopējo fizisko eksporta apjomu.

3.att. Resursu izmantošanas atsaiste no ekonomiskās izaugsmes Latvijā
Avots: CSP, 2019

Viens no aprites ekonomikas stratēģijas uzdevumiem būtu atbalstīt pasākumus, kas veicina šo radītāju uzlabošanu, tādējādi īstenojot virzību uz nacionālajos politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem resursu produktivitātes mērķiem. Šo mērķu sasniegšanai – pārejai uz mazoglekļa un aprites ekonomiku – būs nepieciešamas nozīmīgas investīcijas ilgtspējīgā infrastruktūrā, plašāka atkritumu rašanās novēršana un pārstrāde un spēcīgāki cenas signāli.

2.1.2. Neefektīva materiālu izmantošana ražošanā

Latvijā gada laikā tiek radīti apmēram 790 tūkstoši tonnu atkritumu (kopā bīstamo un nebīstamo visos sektoros)³¹, kopā vidēji gadā radot 407 kg atkritumu uz vienu iedzīvotāju (2018). Salīdzinoši ES vidējais rādītājs ir 488 kg 2018. gadā, Ziemeļvalstīs 621 kg (2017. un 2018. gads), bet Vācijā – 615 kg uz vienu iedzīvotāju 2018. gadā. Salīdzinoši 2005. gadā Latvijā vidējais radītais atkritumu daudzums uz vienu iedzīvotāju bija 320 kg. Šāda arvien pieaugoša saimnieciskās darbības radītā slodze vidē pamato nepieciešamību ieviest mērķtiecīgākas rīcības virzībai uz aprites ekonomiku ražošanas sektorā. Statistika liecina, ka lielākie

³¹ Eurostat dati (ietver visas ekonomiskās darbības kategorijas pēc NACE un mājsaimniecības). Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=cei_pc031&plugin=1

primāro atkritumu³² radītāji Latvijā ir būvniecība un enerģijas ražošanas sektors, kā arī ūdenssaimniecība un notekūdeņu apsaimniekošana.

Lai veicinātu komercdarbībā praksi, kas atbilst aprites ekonomikas principiem, jāpilnveido prasības, jāveicina brīvprātīgā vides kvalitātes vadības sistēmu ieviešana un labāko pieejamo tehnoloģiju un paņēmieni pārņemšana un attīstība, ietverot jaunas prasības, jāattīsta inovācijas, kas samazina resursu patēriņu un arī radīto atkritumu apjomu. Būtiska loma te ir nozaru politikai rūpniecības, energoapgādes, lauksaimniecības un transporta sektoros un atbalsta mehānismiem, tostarp tirgus atbalstam un konsultāciju pasākumiem, kā arī tirgus instrumentu izmantošanai, tostarp publiskajam iepirkumam.

No Latvijas ziņojuma³³ ANO par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu un Ziņojuma par Latvija 2030 un NAP 2020 ieviešanu³⁴ var secināt, ka komercdarbības sektorā un inovāciju attīstībā Latvijā kā galvenie izaicinājumi minami nepietiekamais valsts un privātā sektora ieguldījumu apjoms pētniecībā un attīstībā, vājā sadarbībā starp zinātnes un komercdarbības sektoru un izpratnes trūkums par pētniecības, attīstības un inovācijas lomu konkurētspējas priekšrocību radīšanā un produktivitātes paaugstināšanā³⁵. Tas izpaužas arī Latvijas spējā ieviest inovatīvās idejās balstītus attīstības modeļus. Zemā produktivitāte Latvijā (58,9%) 2018. gadā salīdzinot ar ES vidējo rādījumu (100%)³⁶ tieši ietekmē resursu produktivitāti, kas ir viens no aprites ekonomikas rādītājiem.

Lai arī komersanti ir ieinteresēti samazināt savas ražošanas izmaksas un to arī dara, tomēr attiecībā uz resursu efektivitātes pasākumu ieviešanu Latvijas MVU ES mērogā ierindojas pēdējā desmitniekā. Zemi ir arī rādītāji, kas raksturo zaļo produktu un zaļo pakalpojumu īpatsvaru MVU darbībā³⁷. Tai pat laikā MVU īpatsvars, kas saņēmis valsts atbalstu šādu zaļo produktu ražošanai (3,09) pārsniedz ES vidējos rādītājus (2,78). Latvija un Nīderlande³⁸ ir vienīgās ES

³² Atkritumi no primārajiem avotiem, t. i., atkritumi, kas radušies izejvielu ieguves laikā, izejvielu pārstrādes uz starpproduktiem un galaproduktiem laikā, galaproduktu patēriņa laikā un tīrīšanas laikā. Skaidrojums pieejams: <https://www.tariffnumber.com/info/abbreviations/3103>

³³ Latvijas ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu (2018). Pieejams tīmekļa vietnē: <http://www.pkc.gov.lv/lv/LV-zinojums-ANO>

³⁴ Kā Latvija sasniedz tās attīstības mērķus, PKC, 2017. Pieejams tīmekļa vietnē: http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2020%20vidusposma%20zinojums%20final_1.pdf

³⁵ (turpat) Kā Latvija sasniedz.../ 24., 25., 28. lpp.

³⁶ Labour productivity per person employed and hour worked (EU28=100). Pieejams:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tesem160>

³⁷ EK faktu lapas (2017). Pieejams tīmekļa vietnē:

<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29489/attachments/17/translations/en/renditions/native>

³⁸ EMAS Statistics & graphs. Pieejams:

https://ec.europa.eu/environment/emas/emas_registrations/statistics_graphs_en.htm

valstis, kur neviens komersants nav reģistrējies Eiropas brīvprātīgās vides pārvaldības un audita sistēmas ieviešanai (EMAS).

2.1.3. Ekonomikā neizmantota resursos ietvertā vērtība

Otrreizējo izejvielu izmantošanas radītājs Latvijā ir zemāks kā ES vidēji (attiecīgi 3,1% un 11,4% no kopējās izejvielu plūsmas 2014. gadā). Lai gan šai sakarā Latvijā vērojams neliels progress, jo 2016. gadā otrreizējo izejvielu izmantošanas radītājs Latvijā sasniedza jau 3,9 % no kopējās izejvielu plūsmas, salīdzinoši ar ES vidējo rādītāju 11,7 %.³⁹

Latvija eksportē nozīmīgus atkritumu apjomus, kas būtu izmantojami kā otrreizējo izejvielu avots Latvijas tautsaimniecībā. 2018. gadā atkritumu eksports sasniedza 470 tonnas, tā lielāko daļu (70-80 %) veido metāllūžņu eksports, tam seko papīrs un kartons. Latvijas ekonomikas nelielie mērogi un iedzīvotāju labklājība, kas ir zem ES vidējā līmeņa, ir faktori, kas ietekmē kopējo patēriņa apjomu, kas savukārt ir tieši saistīts ar ražošanai nepieciešamo materiālu plūsmu. Starptautiskais tirgus pieprasījums regulē šo materiālu (potenciāli vērtīgo materiālu) plūsmu. Nepievilcīgu cenu apstākļos atkritumi tiek uzkrāti vai pārstrādāti tepat Latvijā, pieprasījumam augot tie tiek eksportēti, kas rada arī problēmas pašmāju otrreizējo materiālu izmantotājiem (šāda problēma ir konstatēta attiecībā uz kartona un papīra atkritumu pieejamību).

Tajā pašā laikā Latvija importē gandrīz 200 tūkstoši tonnu atkritumu gadā pārstrādei – pamatā metālu, plastmasas atkritumus, plastmasu un papīru⁴⁰.

Mājsaimniecības un tām pielīdzināmiem atkritumu radītāji 2017.gadā radīja 850 tūkst. tonnu sadzīves atkritumu⁴¹. Liela daļa radīto sadzīves atkritumu nonāk poligonos – 2018.gadā tās bija 462 358 tonnas jeb 58,9 % no radītā apjoma. Neizmantotā materiālos ieslēgtā vērtība tautsaimniecībā rada ekonomiskos zaudējumus kā neizmantota iespēja nodarbinātības veicināšanā, inovāciju attīstībā un vietējās ekonomikas veidošanā.

Uzlabota atkritumu dalīta vākšana un it īpaši pārstrāde ļautu samazināt valsts atkarību no importētiem resursiem un ļautu atgriezt materiālu vērtību iekšzemes ekonomikā. Lai veicinātu resursu atgūšanu no atkritumiem, valsts, komersanti un pašvaldības iegulda nozīmīgus resursus atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstībā. 2015.gadā sadzīves atkritumu dalīta vākšana tika nodrošināta 68 Latvijas pašvaldību iedzīvotājiem (apm. 38 % valsts

³⁹ Eurostat (2018). Pieejams: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/monitoring-framework>

⁴⁰ Eurostat (2018). Pieejams: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/monitoring-framework>

⁴¹ LVĢMC dati, noziņoti OECD/EUROSTAT, 11.2018.

iedzīvotāju)⁴². 50 pašvaldībās nodrošināta atkritumu dalītā vākšana, nodrošinot speciālus maršrutus iedzīvotāju apkalpošanai. Atbalsts atkritumu atkārtotai izmantošanai, pārstrādei un reģenerācijai ir ietverts prioritārajos valsts atbalsta virzienos. Tā ietvaros Latvijā ir ieviesti nozīmīgi projekti polimēru un arī stikla pārstrādes jaudu attīstībā.

Izlietotais iepakojums veido nozīmīgu sadzīves atkritumu daļu. 2016. gadā Latvijā tika radīti vairāk kā 231 tūkst. tonnu izlietotā iepakojuma⁴³. No tiem pārstrādi (t.sk. reģenerēti un sagatavoti pārstrādei) tika 57,65 % materiāla. Atsevišķi pa iepakojuma kategorijām tiek pārstrādāti apmēram 30 % papīra, 20 % metāla, 15 % plastmasas un 30 % stikla. Atlikusī daļa izlietotā iepakojuma tiek eksportēta pārstrādei ārpus Latvijas (lielāko īpatsvaru šajā plūsmā veido papīrs un kartons).

Kā norādīts ESAO Vides raksturlielumu pārskatā Latvijai (2019), lai palielinātu sadzīves atkritumu augstas kvalitātes pārstrādes apjomu, ir vajadzīgi uzlabojumi sadzīves atkritumu dalītajā savākšanā un šķirošanā, paredzot atkritumu dalītās savākšanas iespējas bioloģiskajiem atkritumiem un pārtikai, tekstila atkritumiem un sadzīvē radītajiem bīstamajiem atkritumiem, kā arī atkritumu pārstrādes un reģenerācijas jaudu palielināšana, lai nodrošinātu ES un Latvijas normatīvajos aktos noteikto mērķu izpildi.

2018. gadā apstiprinātie grozījumi "Iepakojuma likumā" paredz, ka no 2019. gada tirgotāji nedrīkst izplatīt bez maksas plastmasas maisiņus. VARAM ir atbalstījusi arī ES Padomes noteiktos mērķus, lai ierobežotu plastmasas atkritumu daudzuma nonākšanu jūrā, tostarp 2021.gadā paredzēto aizliegumu vienreizlietojamiem plastmasas iepakojumiem un galda traukiem, kurus tiek aicināts aizstāt ar videi draudzīgākiem materiāliem.

2019. gada 24. oktobrī Saeimā pieņemti grozījumi Iepakojuma likumā⁴⁴, kuri paredz ieviest Latvijā depozīta sistēmu. Tās ietvaros iedzīvotāji tirdzniecības vietās, taras punktos un šķiroto atkritumu savākšanas vietās otrreizējai pārstrādei varēs nodot noteiktas kategorijas dzērienu iepakojumus – alus, bezalkoholisko un mazalkoholisko dzērienu dažāda tilpuma plastmasas vai stikla pudeles vai skārdenes. Plānots, ka Ministru kabineta noteikumi depozīta sistēmai tiks pieņemti līdz 2020. gada 30. jūlijam. Sagaidāms, ka tas veicinās arī aprites ekonomikas risinājumu attīstību šo iepakojuma veidu un preču aizstāšanai ar videi

⁴² Geo Consultants (2015). ES fondu 2014.-2020.gada finanšu plānošanas perioda potenciāli atbalstāmo vides aizsardzības aktivitāšu ekonomisko ieguvumu novērtējums.

Pieejams tīmekļa vietnē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/petijumi/petijumi_vide/?doc=15514

⁴³ Eurostat (2016). Pieejams tīmekļa vietnē: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Packaging_waste_statistics#Waste_generation_by_packaging_material)

[explained/index.php/Packaging_waste_statistics#Waste_generation_by_packaging_material](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Packaging_waste_statistics#Waste_generation_by_packaging_material)

⁴⁴ 2019. gada 24. oktobra likums "Grozījumi Iepakojuma likumā". Pieejams tīmekļa vietnē:

<https://likumi.lv/ta/id/310471>

draudzīgākiem, kā arī jaunu uzvedības/patēriņa praksi sabiedrībā. Depozīta sistēmas aktīvu darbību paredzēts uzsākt 2022. gada 1. februārī. Līdz 2022. gada 31. jūlijam tirdzniecības vietās vienlaikus varēs laist tirgū dzērienus depozīta iepakojumā gan ar speciālo norādi (marķējumu), gan bez tās.

2019. gada 5. jūnijā plastmasas piesārņojuma mazināšanas nolūkos tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu ⁴⁵ ar mērķi veicināt aprites principiem atbilstīgu pieeju, kas priekšroku dod ilgtspējīgiem un netoksiskiem atkārtoti izmantojamiem izstrādājumiem un atkārtotas izmantošanas sistēmām, nevis vienreizlietojamiem izstrādājumiem, pirmkārt un galvenokārt tiecoties samazināt radušos atkritumu daudzumu.

Savukārt ESAO rekomendācijas Latvijai turpmākajām darbībām atkritumu un materiālu pārvaldībā un aprites ekonomikā ⁴⁶ ieteikts:

- Pārskatīt nodokļus par atkritumu apsaimniekošanu atbilstoši tās hierarhijai;
- Uzlabot ražotāju paplašinātas atbildības sistēmu pārredzamību un veicināt investīcijas augstvērtīgā vietējā pārstrādē;
- Inovācijas un iepirkumu politikā pilnībā integrēt mērķi izveidot slēgtu resursu aprites ciklu un novērst atkritumu rašanos;
- Uzlabot ar atkritumu un resursu apsaimniekošanu saistītās politikas pārvaldību, padziļinot ministriju sadarbību, pēc kaskādes principa ⁴⁷ īstenojot valsts atkritumu apsaimniekošanas mērķus vietējā līmenī un izmantojot sinerģiju Baltijas jūras reģionā;
- Uzlabot informētību par atkritumu un resursu pārvaldību un radīt vienotu sistēmu, kas aptver visus pārvaldības posmus un apstrādes veidus.

2.1.4. Šķēršļi aprites ekonomikas attīstībai

Īstenotie sabiedrības informēšanas pasākumi un dažādu organizāciju projekti sniedz informāciju par šķēršļiem aprites ekonomikas attīstībai Latvijā ⁴⁸, svarīgākie no kuriem ir:

- Starpsektoru koordinācijas trūkums, ietekmīga virzošā spēka trūkums aprites ekonomikas ideju virzībai Latvijā;

⁴⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/904 (2019. gada 5. jūnijs) par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu (Dokuments attiecas uz EEZ). Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0904&from=EN>

⁴⁶ ESAO Vides raksturlielumu pārskati: Latvija 2019. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://drive.google.com/file/d/1NdrHjGW0SnKntw33U9idaAE9QBbFjnC/view>

⁴⁷ Resursu lietošanas sistēma, kas vairāku resursa dzīves ciklu laikā rada vislielāko ekonomisko vērtību. Pieejams: <https://www.ceguide.org/Strategies-and-examples/Dispose/Cascading>

⁴⁸ ESAO Vides raksturlielumu pārskati: Latvija 2019. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://drive.google.com/file/d/1NdrHjGW0SnKntw33U9idaAE9QBbFjnC/view>

- Nozaru stratēģiju virzība, neņemot vērā un nepietiekamā apjomā integrējot tajās ilgtspējīgas attīstības mērķus attiecībā uz ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu un ražošanas un patēriņa modeļu maiņu.
- Nepietiekama ekonomisko un citu instrumentu izmantošana patēriņa ietekmēšanai.
- Nozaru lobija ietekme uz politikas prioritātēm.
- Nepietiekama izpratne un atbalsts sociālajām inovācijām un labās pieredzes izplatīšanai.
- Sabiedrības attieksme pret patēriņu – iedzīvotājiem ir grūti mainīt paradumus un sākt šķirot atkritumus.
- Nepietiekama infrastruktūras pieejamība.
- Nepietiekama vides un dabas kapitāla izmantošana ilgtspējīgā veidā.
- Kontroles trūkums – faktiskās darbības neatbilstība dokumentos norādītam.

2.2. Iespējas aprites ekonomikas attīstībai

2.2.1. Ražotāju paplašinātās atbildības sistēmas

Viens no būtiskiem instrumentiem aprites ekonomikā, kas veicina resursu atgūšanu no atkritumiem gan attiecībā uz iepakojumu, gan atsevišķām citām videi kaitīgām preču kategorijām, ir ražotāju paplašinātās atbildības sistēmas (turpmāk – RAS). 2018. gadā Latvijā darbojās 9 RAS, kurās bija 7261 dalībnieks: 5047 iepakojuma jomā, 967 videi kaitīgo preču jomā, 1219 elektroniskiem un elektriskiem atkritumiem un 28 saistībā ar nolietotiem transportlīdzekļiem. RAS darbības pamatā ir ekonomiskais instruments dabas resursu nodoklis (turpmāk – DRN). Atbrīvojumi no DRN samaksas tiek piemēroti, ja nodokļa maksātājs nodrošina vides aizsardzības normatīvajos aktos noteikto objektu atkritumu reģenerācijas normu izpildi, kā arī izpilda likuma nosacījumu par apsaimniekošanas sistēmu darbību iepriekš minētajiem, nodokļa objektiem. Tomēr no EK jau patlaban īstenotajām politikām un nākotnes uzstādījumiem izriet nepieciešamība paplašināt ražotāju atbildības sistēmas, arvien dziļāk tajās integrējot pašus ražotājus. Vadoties pēc šiem principiem izstrādāti arī daļa no EZK noteiktajiem mērķiem un virzieniem.

2.2.2. Politikas instrumenti aprites ekonomikas veicināšanai

Latvija izmanto virkni politikas instrumentu atkritumu reģenerēšanas un pārstrādes veicināšanai⁴⁹. Šādi politikas instrumenti ietver dalītas savākšanas

⁴⁹ ESAO Vides raksturlielumu pārskati: Latvija 2019. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://drive.google.com/file/d/1NdrHjGW0SnKncw33U9idaAE9QBbFjnC/view>

prasības un obligātus mērķus attiecībā uz reģenerējamiem materiāliem saskaņā ar ES tiesību aktiem, ekonomiskos līdzekļus, piemēram, nodokļus par atkritumu apglabāšanu un pārstrādājamām precēm, depozīta sistēmu stikla pudelēm (pašlaik brīvprātīga), ražotāja paplašinātās atbildības un atsevišķu produktu atpakaļ nodošanas sistēmas. Lielākā daļa šo instrumentu attiecas uz dzīves cikla beigu posmu. Tos papildina uz pieprasījumu balstīti instrumenti, piemēram, ZPI un citi instrumenti kā informācijas līdzekļi, piemēram, ražotāja paplašinātās atbildības organizāciju komunikācijas pasākumi, ekomarķējuma izmantošana, informētības uzlabošana un izglītošanas pasākumi (piemēram, mācības, pieredzes apmaiņas programmas).

Ekonomisko līdzekļu izmantošana saskaņā ar principu “piesārņotājs maksā” ir labi attīstīta. Galvenie līdzekļi ir diferencēts DRN, ko piemēro materiālu ieguvei (derīgajiem izrakteņiem), apglabāšanai poligonos un precēm, kurām ir noteikti īpaši dzīves cikla beigu pārvaldības mērķi; ražotāju paplašinātā atbildība (iepakojumam, vienreiz lietojamiem traukiem un piederumiem, EEIA un citām videi kaitīgām precēm, piemēram, akumulatoriem un nolietotiem transportlīdzekļiem); atkritumu poligону tarifi un maksa par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu. Pastāv arī brīvprātīga depozīta sistēma noteiktiem dzērienu iepakojuma veidiem, kuras izmantošanu plānots padarīt obligātu.

Nozīmīgs palielinājums DRN likmēs notika jau 2014. gadā: par 20 – 25 % tika palielināts DRN par minerālo resursu ieguvei, iepakojumu un videi kaitīgām precēm. 2019. gadā tika īstenots tālāks DRN palielinājums minerālo resursu (smilts, smilts-grants) ieguvei. Palielināta tika likme arī par sadzīves, būvniecības un rūpniecisko atkritumu apglabāšanu, un šīs likmes turpinās augt. Likme sadzīves atkritumu apglabāšanai 2016. gadā bija 12 *euro* par tonnu, bet 2019. gadā tā sasniedza 43 *euro/t*, 2020. gadā to plānots palielināt līdz 50 *euro/t*⁵⁰. 2019. gadā paaugstināts DRN par bīstamo atkritumu apglabāšanu līdz 55 *euro/t*. Šie pasākumi ir vērsti gan uz atkritumu apjoma samazināšanu, gan slēgtu materiālu ciklu uzlabošanu ražošanā, gan arī atkritumu pārstrādi.

2018. gadā iezīmējas pozitīvas tendences ZPI īpatsvara pieaugumā pret iepriekšējiem gadiem. 2018. gada pirmajos trīs ceturkšņos Publisko iepirkumu likuma ietvaros veiktais ZPI sastāda 19,3% finansiālā izteiksmē un iepirkumi, kas veikti Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma ietvarā, sastāda 30%. ZPI vadlīnijās arvien vairāk tiks integrēti arī aprites principi.

Tomēr ESAO Vides raksturlielumu pārskatā par Latviju ir secināts, ka esošie ekonomiskie līdzekļi vēl nav pietiekami stimulējoši, lai mudinātu ievērot atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju un aktīvāk virzīties uz aprites ekonomiku. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksa ir pārāk zema, lai segtu

⁵⁰ DRN likuma 3. pielikums.

pakalpojumu izmaksas un pamudinātu mazināt nešķirotu jauktu atkritumu daudzumu no mājstāvēniecībām. Kaut arī nodoklis par atkritumu apglabāšanu palielinās, tas var nebūt pietiekami liels, lai sekmētu pārstrādi. Rekomendēts paaugstināt nodokli par atkritumu apglabāšanu un maksu par sadzīves atkritumiem, kā arī lielākajās pilsētās ieviest maksu par izmesto atkritumu daudzumu (“maksā, kad izmet” (MKI)⁵¹ sistēma).

2.2.3. Sabiedrības iniciatīvas atkritumu apjoma samazināšanai

Atsevišķas iniciatīvas komercdarbības un tirdzniecības sektorā, kā arī iedzīvotāju aktivitātes norāda uz sabiedrības interesi pāriet uz ilgtspējīgākiem patēriņa modeļiem un mazināt sadzīves atkritumu apjomus. Šādu piemēru kļūst arvien vairāk un iniciatīvas attīstās ne tikai lielajās pilsētās. Dažādas sabiedrības grupu iniciatīvas sociālajos medijos popularizē videi draudzīgus patērētāju uzvedības modeļus un izvēles, piemēram biedrība “Homo ecos” un pilsoniskā iniciatīva “Zero waste”, kuras ietvaros domubiedru grupas dalās pieredzē, kā samazināt ikdienā radīto atkritumu apjomu, pievēršot uzmanību saviem patēriņa un iepirkšanās paradumiem. Līdzīgi, par inovāciju uzskatāmi kopienu izpārdošanas (krāmu) tirdziņi.

Sociālie uzņēmumi var kalpot arī kā platforma aprites ekonomikas popularizēšanai, par ko liecina arī kafejnīcas “Café M” darbība Rīgā. Vienlaikus secināms, ka ārpus sociālās komercdarbības ietvara Rīgā un patlaban jau arī citās pilsētās (Cēsīs un Jelgavā) darbojas bezatkritumu koncepta veikali (“ieber.lv” Cēsīs un “Ber un sver” Jelgavā), kuru ideja ir iztikt bez iepakojuma vai izmantot vairākkārtīgi lietojamu iepakojumu.

Būtiski ir minēt arī iniciatīvas pārtikas atkritumu apjoma samazināšanā, kur nozīmīga loma ir bijusi nevalstisko organizāciju (NVO) projektiem un īpaši biedrības “Vides izglītības fonds” ieviestajai Ekoskolu programmai, kuru ietvaros ar panākumiem ir īstenotas iniciatīvas pārtikas atkritumu samazināšanai daudzās Latvijas izglītības iestādēs, kā arī biedrībai “Zaļā brīvība”, kas organizē un piedalās dažādos atkritumu (gan pārtikas, gan industriālo) samazināšanas projektos un iniciatīvās vides un cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanai.

2.2.4. Aprites ekonomikas integrācija nozaru politikās

Priekšnosacījumus aprites ekonomikas attīstībai iezīmē Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam⁵² (turpmāk – Latvija 2030), kuras prioritārie virzieni ietver :

⁵¹ Pay as you throw (PAYT) – maksā par atkritumiem atbilstoši izmesto atkritumu apjomam.

⁵² Latvija 2030.

Pieejams tīmekļa vietnē: http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_6.pdf

- inovatīvu un ekofektīvu ekonomiku, kuras pamatā ir arī atjaunojamā enerģija;
- dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Valsts zaļā tēla veidošanai un uzturēšanai Latvijā paredzēts attīstīt zaļo ekonomiku un veicināt ilgtspējīgu patēriņu, kas saskan ar iepriekš izklāstītajām starptautiskajām politikām un mērķiem. Latvija 2030 ir nosprausts arī resursu produktivitātes mērķis 2030. gadam – 1,55 *euro*/kg, kas ir būtiski augstāks nekā sasniegts patlaban. Savukārt, attiecībā uz citiem Es noteiktajiem aprites ekonomikas monitoringa indikatoriem valstij ir noteikts kopējais pārstrādāto atkritumu daudzums, kam 2030. gadā jāsasniedz 80 % no gadā savāktā atkritumu apjoma.

Daudzās tekošā plānošanas perioda nozaru rīcībpolitikās jau ir tieši vai netieši iestrādāti resursu produktivitātes un aprites ekonomikas principu īstenošanas elementi, proti:

- Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam;
- Vides politikas pamatnostādnes 2014-2020. gadam;
- Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.–2020. gada plānošanas perioda darbības programmu "Izaugsme un nodarbinātība";
- Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.- 2020.gadam;
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam;
- Viedās specializācijas stratēģija;
- Latvijas lauku attīstības programma 2014-2020. gadam;
- Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam;
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. - 2027.gadam.

“Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam” paredz, ka aprites ekonomikas modeļa ieviešana nodrošinās radīto atkritumu daudzuma (apjoma) samazinājumu, tai skaitā bīstamo atkritumu, kas nonāk atkritumu poligonos, un uzlabos dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju.

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.–2020. gada plānošanas perioda darbības programma "Izaugsme un nodarbinātība" paredz prioritāro virzienu "Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs" primārās enerģijas patēriņa samazināšanai un efektīvas un ilgtspējīgas energoresursu izmantošanas veicināšanai dažādās nozarēs.

“Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam” paredz divus rīcību virzienus, kas ir tieši saistīti ar aprites ekonomiku: efektīvu un ilgtspējīgu resursu izmantošana un sociāli atbildīga un ilgtspējīga attīstība. Īpašie pasākumi

to ietvaros ir vērsti uz biomasas izmantošanu enerģijas ražošanā⁵³, pamatojoties uz kaskādes principu ieviešanu, un siltumnīcefekta gāzu samazināšanu bioekonomikas sektoros ne-ETS sektora siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai.

Arī “Latvijas lauku attīstības programmas 2014-2020. gadam” pasākumi ir vērsti uz resursu efektivitāti, atbalstu oglekļa mazietilpīgai ekonomikai lauksaimniecības, pārtikas un mežu sektoros, ietverti arī energoefektivitātes pasākumi. Savukārt, “Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2014. - 2020.gadam” vērstas uz efektīvu meža resursu izmantošanu un produkcijas ar pievienoto vērtību radīšanu no koksnes resursiem.

“Viedās specializācijas stratēģija” paredz, ka Latvijas tautsaimniecības turpmākā izaugsme notiks, investējot trīs stratēģiski svarīgos virzienos – ražošanas un eksporta struktūras maiņa tradicionālajās tautsaimniecības nozarēs; izaugsme nozarēs, kur iespējams radīt produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību; nozarēs ar nozīmīgu horizontālo ietekmi un ieguldījumu tautsaimniecības transformācijā. Specializētās jomas, kas nākotnē saņems galveno atbalstu, ir zināšanu ietilpīga bioekonomika; biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas; informācijas un komunikāciju tehnoloģijas; viedā enerģētika; viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas.

“Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. - 2027.gadam” Rīcības virziens “Daba un Vide” nosaka, ka atkritumu apsaimniekošanas nacionālo mērķu sasniegšanai un vides kvalitātes saglabāšanai un uzlabošanai ir nepieciešama arī atkritumu šķirošanas un pārstrādes uzlabošana, tādējādi lietderīgi izmantojot tos resursus, kuru otrreizēja pārstrāde nodrošinās ekonomikas dažādošanu un resursu efektīvāku izmantošanu. Beztkritumu dzīvesveida popularizēšana tādējādi palielinās katras resursa vienības lietderīgāku izmantošanu, kā arī mazinās vides piesārņojumu.

Ņemot vērā ES apņemšanos un politiku virzību uz klimatneitrālu un resursu efektīvu Eiropu, pastāv nepieciešamība arī turpmāk arvien plašāk integrēt aprites ekonomikas principus daudzās Latvijas nozaru politikās un publisko investīciju programmās, īpašu uzmanību pievēršot komercdarbības atbalsta politikai, transporta politikai, būvniecības politikai, kā arī enerģijas sektora un energoefektivitātes politikām.

⁵³ EP un Padomes 2018.gada 11.decembra direktīva (ES) 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (pārstrādāta redakcija). Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018L2001&from=LV>

3. Galvenie rīcību virzieni, uzdevumi, iesaistītās puses aprites ekonomikas ieviešanā

Rīcību virzieni	Uzdevumi	Atbildīgā ministrija*	Līdzatbildīgas ministrijas un iestādes un citas iesaistītās puses *
1. Pāreja no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu	1. Atkritumu un materiālu plūsmas uzskaites uzlabošana komersantu, pašvaldību un valsts līmenī, statistikas izmantošana informētas politikas veidošanā	VARAM	LVĢMC, VVD, CSP, EM, ZM, pašvaldības
	2. Ražotāju atbildības sistēmas paplašināšana, tās kontroles un caurspīdības uzlabošana	VARAM	VVD, komersanti, RAS
	3. Sadzīves atkritumu apjoma samazināšana un atkritumu pārstrādes tehnoloģiju attīstība	VARAM	FM, EM, LIIA, komersanti
	4. Pārstrādes jaudu un otrreizējo materiālu tirgus attīstība	VARAM	EM, FM
2. Resursu produktivitātes uzlabošana visās tautsaimniecības nozarēs	5. Atbalsta instrumentu izstrāde un pilnveidošana un finansējuma nodrošināšana inovācijām un pētniecībai jaunu materiālu, tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai	IZM	LIAA, SM, VARAM, EM
	6. Ekodizaina ideju attīstība ražošanā un produktu izstrādē, izglītībā un inovācijās saistībā arī ar produktu politikas pilnveidošanu	VARAM	IZM, EM, izglītības iestādes, pētniecības iestādes, komersanti
	7. Digitālo tehnoloģiju izmantošana resursu plūsmu apzināšanai un aprites ekonomikas veicināšanai	VARAM	EM, komersanti

	8. Atbalsta instrumentu izveide slēgtu materiālu ciklu un labāko pieejamo tehnoloģiju ieviešana ražošanā, jaunākās paaudzes pārstrādes tehnoloģiju attīstība	VARAM	EM, LIIA, ZM, komersantu organizācijas
	9. Atbalsta instrumentu izveide jaunu biznesa modeļu veicināšana preču ražošanā un izplatīšanā	VARAM	EM, FM, ZM, komersanti, pašvaldības
	10. Industriālās simbiozes ⁵⁴ veicināšana, īpaši reģionālajā līmenī	VARAM	EM, LIAA, ZM, plānošanas reģionu institūcijas, komersanti
3. Priekšnoteikumu veidošana preču otrreizējai izmantošanai	11. Atbalsts sociālajām inovācijām un sociālajai komercdarbībai	LM	EM
	12. Atbalsts pakalpojumu/ labošanas sektora attīstībai ⁵⁵	EM	LM, FM, pašvaldības
	13. Profesionālā izglītība un amatieru prasmju attīstība neformālajā/ mūžizglītībā	IZM	VARAM, LIAA, pašvaldības, NVO
4. Pārejas no preču pirkšanas uz pakalpojumiem veicināšana	14. Pilnveidotas zaļā publiskā iepirkuma prasības, iestrādājot aprites ekonomikas principus	VARAM,	EM, IUB
	15. Ilgtspējīgu biroja un koplietošanas telpu un citu resursu izmantošanas konceptu attīstība	FM	Valsts kanceleja, visas publiskās pārvaldes iestādes pašvaldības

⁵⁴ Industriālā simbioze ir rūpniecības uzņēmuma blakusproduktu pārdošana vai nodošana tālāk citiem ražošanas uzņēmumiem, lai tie tiktu tālāk izmantoti par izejmateriālu citu produktu ražošanā vai enerģijas atgūšanā.

⁵⁵ “Labošanas sektora attīstība” ir preču garantijas remonta un citu remonta pakalpojumu plašāka pieejamība.

5. Materiālu, procesu un atkritumu pārvaldības uzlabošana prioritārajās nozārēs	16.Materiālu un koksnes ^{56;57} izmantošanas būvniecībā veicināšana un būvniecības prasību pilnveidošana.	EM, ZM	LIAA, komersanti
	17.Atbalsts pētījumiem būvniecības materiālu nozarē.	IZM	EM, ZM, komersanti
	18.Aprites ekonomikas standartu iestrādāšana zaļā publiskā pasūtījuma prasībās, veicinot ēku un ceļu būvniecības sektora pāreju uz aprites ekonomiku.	VARAM	EM,SM, IUB
	19.Pārtikas atkritumu uzskaites sistēmas izveide un attīstība organizāciju/komersantu, pašvaldību un nacionālajā līmenī, nodrošinot minimālo finansiālo ietekmi uz māsjsaimniecību budžetiem.	VARAM	ZM, IZM, VM, LM, pašvaldības, nozaru asociācijas
	20.Pārtikas pārdales sistēmas attīstība, t.sk. iesaistot pārtikas banku un sociālās komercdarbības sektoru.	ZM	FM, LM, pašvaldības
	21.Tekstila atkritumu apjoma samazināšana, uzskaites izveide un otrreizējās izmantošanas un aprites veicināšana	VARAM	LM, pašvaldības, NVO, komersanti
	22.Informācija, atbalsts un izglītošana, lai mainītu sabiedrības un komersantu attieksmi pārtikas patēriņa jautājumos	ZM	Pašvaldības, NVO, komersanti, VARAM, VM, IZM

⁵⁶ Masīvkokmateriāli (*Mass timber*) un pārstrādājami kompozītmateriāli no citu materiālu ražošanas blakusproduktiem.

⁵⁷ Julia L.K. Nußholz, Leonidas Milios, Applying circular economy principles to building materials: Front-running companies' business model innovation in the value chain for buildings. Konferenču tēzes, 2017. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://www.researchgate.net/publication/320831772>

6. Pašvaldību lomas stiprināšana aprites ekonomikas principu ieviešanā	23.Zaļā iepirkuma realizācija valsts un pašvaldību sektorā, balstoties uz aprites ekonomikas principiem	VARAM	IUB, FM, pašvaldības
	24.Aprites ekonomikas principu integrēšana ilgtspējīgas transporta un mobilitātes veicināšanā vietējā līmenī	VARAM	SM, EM, FM, pašvaldības
	25.Informatīvs atbalsts pašvaldību pilotprojektiem aprites ekonomikas jomā	VARAM	pašvaldības
	26.Aprites ekonomika principu ieviešanā pilsētvides plānošanā – profesionālās konsultācijas, apmācības programmas	VARAM	Pašvaldības, izglītības iestādes
	27.Reģionālās simbiozes projektu veicināšana	VARAM	pašvaldības
7. Sabiedrības iesaiste, informēšana un izglītošana	28.Atbalsts sociālajām inovācijām un kopienu rīcībām aprites ekonomikas veicināšanai vietējā līmenī	VARAM	IZM, FM, EM, LM, pašvaldības
	29.Informēšana un izglītošanas pasākumi sabiedrības patēriņa un uzvedības modeļu ietekmēšanai, labākās prakses izplatīšana un godināšana	VARAM	IZM, NVO, pašvaldības
	30.Aprites ekonomikas satura iekļaušana izglītības programmās un profesionālās pilnveides apmācībās un mūžizglītībā	IZM	NVO, izglītības iestādes, komersanti
	31.Konsultatīvo pakalpojumu un informatīvo pasākumu attīstība aprites ekonomikas pratības pilnveidei un konkrētu projektu uzsākšanai dažādās nozarēs	VARAM	IZM, komersanti

***Tabulā lietotie saīsinājumi:** CSP- Centrālā statistikas pārvalde, EM - Ekonomikas ministrija, FM- Finanšu ministrija, IZM - Izglītības un zinātnes ministrija, IUB – Iepirkumu uzraudzības birojs, LIAA – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, LM - Labklājības ministrija, LVGMC –

Latvijas Vides, ģeoloģijas, meteoroloģijas centrs, NVO - nevalstiskās organizācijas, RAS- ražotāju atbildības sistēmas, SM – Satiksmes ministrija, VARAM - Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, VVD- Valsts vides dienests, ZM- Zemkopības ministrija.

Pielikums. Pārskats par ES rīcībām aprites ekonomikas prioritārajās jomās

Aprites posms	Aktualitātes un turpmākā politikas virzība
Ražošana	<ul style="list-style-type: none"> • Ekodizaina direktīvas⁵⁸ ietvaros tiek strādāts pie izmaiņām produktu politikā, lai veicinātu tādas produktu īpašības, kas nodrošina to ilgliegtamību, pārstrādājamību, labojamību. • Ir ieviests preču labojamības reitings (<i>repairability score, angl.</i>). • Rūpniecisko emisiju direktīvas⁵⁹ ietvaros ieviesti jauninājumi labāko pieejamo tehnoloģisko paņēmieni vadlīnijās (<i>BREF, angl.</i>). • Plašs atbalsts MVU, veidojot informācijas apmaiņas platformu un zināšanas par bīstamo vielu pārvaldību. • Standartizācijas organizācijām dots uzdevums izstrādāt materiālu produktivitātes standartus. • EZK aprites ekonomikas rīcības plāna⁶⁰ (arī ilgtspējīgu produktu iniciatīva) izstrāde, kurā īpaša uzmanība būs pievērsta tādām resursietilpīgām nozarēm kā tekstilrūpniecība, būvniecība, elektronika un plastmasa. • Rūpniecības stratēģija pārejai uz nepiesārņojošu aprites ekonomiku.
Patēriņš	<ul style="list-style-type: none"> • Uzsvars uz patērētāju informēšanu, nodrošinot pilnīgu, atbilstošu, ticamu un pārbaudāmu informāciju; un novēršot maldinošu informāciju, lai tādējādi padarītu apgalvojumus par preces nekaitīgumu ticamākus. • Plašākas garantiju tiesības patērētājiem.

⁵⁸ EP un Padomes Direktīvā Nr. 2009/125/EK, ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības ar enerģiju saistītiem ražojumiem.

⁵⁹ EP un Padomes Direktīva Nr. 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole)

⁶⁰ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas zaļais kurss". Pielikums. COM(2019) 640 final. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ekomarķējuma direktīvas⁶¹ pārskatīšana. • Pieprasījuma veicināšana sabiedrībā pēc precēm, kas atbilst gan vides, gan veselības, gan aprites ekonomikas prasībām. Zaļā publiskā iepirkuma (turpmāk – ZPI) veicināšana pieprasījuma veidošanai, ZPI integrēšana arī attīstības sadarbībā politikā. • Akumulatoriem veltīti tiesību akti, ar kuriem tiks atbalstīts stratēģiskais rīcības plāns akumulatoru jomā un aprites ekonomika.
Pārstrāde	<ul style="list-style-type: none"> • Kritiski svarīgo izejvielu pārstrādes veicināšana. • Vērtīgu resursu atgūšana un atkritumu pienācīga apsaimniekošana būvniecības un ēku nojaukšanas nozarē. • Bioresursu efektīva izmantošana. Jāveido priekšnoteikumi, kas atvieglotu organisko un no atkritumiem iegūto mēslošanas līdzekļu apriti tirgū. Notekūdeņu dūņu atkārtota izmantošana. • Attiecībā uz nolietotām elektriskajām un elektroniskajām precēm (turpmāk – EEP) būtiska ir ražotāju atbildības sistēmu (turpmāk –RAS) iesaiste. • Vienlaikus pārstrādes jautājumi ir jārisina jau dizaina, labošanas un atkārtotas izmantošanas posmos.
Atkritumu apsaimniekošana	<ul style="list-style-type: none"> • Atkritumu apsaimniekošanas pieeja ir jāaizstāj ar “<i>resursu apsaimniekošanas pieeju</i>”. • Tiek pārskatīta atkritumu izmantošana enerģijas ieguvei. • Rīcībpolitikas tiek veidotas attiecībā uz atkritumu veidiem, kuru plūsmām ir tendence strauji pieaugt vai kuras rada būtiskus vides riskus un resursu izšķērdēšanu, īpaši, plastmasas, pārtikas atkritumi un zudumi, EEP, kritiskie materiāli un būvniecības un ēku nojaukšanas atkritumi. Katrā no šīm jomām EK iesniedza priekšlikumu kopumu (“aprites ekonomikas pakotni”).

⁶¹ EP un Padomes Regula Nr. 66/2010 par ES ekomarķējumu

	<ul style="list-style-type: none"> • Noteikti jauni atkritumu pārstrādes mērķi uz 2030. gadu, harmonizēti uzskaites noteikumi, jaunas prasības atkritumu poligonu un pārstrādes jomās, vairāk pasākumu paredzēti iepakojuma atkārtotai izmantošanai. • Noteikta lielāka loma RAS. • Paredzēti striktāki dalītās vākšanas noteikumi (attiecībā uz bioloģiski noārdāmajiem atkritumiem un tekstīlijām). • 2018.gada 14.jūnijā tika publicēti jaunie legislatīvie akti⁶², un ES dalībvalstīs ir sākusies to pārņemšana.
Otrreizējie materiāli un tirgus	<ul style="list-style-type: none"> • Atzīts, ka bez otrreizējo izejvielu tirgiem nav nozīmes ieguldīt atkritumu savākšanā, transportēšanā un pārstrādē. • Lai veicinātu otrreizējo materiālu tirgu ES ietvaros, tiks izstrādāti atkritumu beigu statusa kritēriji un saskaņota klasifikācija. Tiks ieviesti otrreizējo materiālu kvalitātes standarti (īpaši plastmasai). • Tirgus atbalstam ir nepieciešami ekonomiskie instrumenti un ZPI piemērošana, kas dod priekšroku otrreizējiem materiāliem. • Nepieciešams palielināt zināšanas par materiālu plūsmām un atkritumu pārrobežu pārvadājumu ciešāka uzraudzība un informācijas aprīte. Tiek veidota izejvielu informācijas sistēma.

⁶² EP un Padomes 2018. gada 30. maija Regula Nr. 2018/848 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 834/2007 EP un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva Nr. 2018/849 ar ko groza Direktīvas 2000/53/EK par nolietotiem transportlīdzekļiem, Nr. 2006/66/EK par baterijām un akumulatoriem, un bateriju un akumulatoru atkritumiem un Nr. 2012/19/ES par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem EP un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva Nr. 2018/850), ar ko groza Direktīvu Nr. 1999/31/EK par atkritumu poligoniem EP un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva Nr. 2018/851, ar ko groza Direktīvu Nr. 2008/98 par atkritumiem EP un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva Nr. 2018/852), ar ko groza Direktīvu Nr. 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu EP un Padomes 2018. gada 30. maija Lēmums 2018/853), ar ko EP un Padomes Regulu (ES) Nr. 1257/2013 un Direktīvas Nr. 94/63/EK un 2009/31/EK un Padomes Direktīvas Nr. 86/278/EEK un 87/217/EEK groza attiecībā uz procedurāliem noteikumiem vides ziņojumu sniegšanas jomā un ar ko atceļ Padomes Direktīvu Nr. 91/692/EEK

	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiski nodrošināt sinerģiju starp esošām politikām atkritumu un ķīmikāliju jomās. Jāizmanto REACH regulas ⁶³ potenciāls atkritumu jomas sakārtošanā.
Plastmasu apsaimniekošana	<ul style="list-style-type: none"> • Jomas, kurās visvairāk tiek izmantota plastmasa (iepakojums (40%), būvniecības sektors (20%), automobiļu rūpniecībā (9%) , elektroiekārtās/precēs (6%), lauksaimniecībā (3%)) tiks veidota politika, kas samazina plastmasu nonākšanu atkritumos. • 2018. gada janvārī EK publiskoja “<i>Stratēģiju par plastmasām aprites ekonomikā</i>” ⁶⁴. • Turpinās rīcības dalītas vākšanas sistēmu pilnveidē. • Aizliegums apglabāt šķirotus un pārstrādājamus atkritumus. • Ierobežojumi plastmasas iepakojuma izmantošanā un iepakojuma atkārtotas izmantošanas veicināšana. • <i>Stratēģijā par plastmasām</i> ir iekļauti īpaši pasākumi, kas attiecas uz mikroplastmasu, kura veido ievērojamu daļu no jūrā esošā plastmasas piedrazojuma: saskaņā ar REACH procedūrām īstenota ierobežojumu noteikšana tīšai mikroplastmasas pievienošanai izstrādājumos un oksoplastmasai, kā arī pasākumi, kas attiecas uz mikroplastmasu no citiem avotiem (riepām, tekstilizstrādājumiem un plastmasas granulām). • Attiecībā uz vienreiz lietojamiem plastmasas izstrādājumiem un zvejas tīkliem 2018.gada 28.maijā tika publicēts EP un Padomes direktīvas projekts par konkrētu plastmasas izstrādājumu vidiskās ietekmes samazināšanu (COM(2018) 340 final). Šīs iniciatīvas uzmanības centrā ir jūras piedrazošana ar mikroplastmasu.

⁶³ EP un Padomes 2006.gada 18.decembra regula Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH) un ar kuru izveido Eiropas Ķīmikāliju aģentūru, groza direktīvu Nr. 1999/45/EK un atceļ Padomes regulu Nr. 793/93 un Komisijas regulu Nr. 1488/94, kā arī Padomes direktīvu Nr. 76/769/EEK un Komisijas direktīvu Nr. 91/155/EEK, direktīvu Nr. 93/67/EEK, direktīvu Nr. 93/105/EK un direktīvu Nr. 2000/21/EK.

⁶⁴ ES Stratēģija par plastmasām aprites ekonomikā (2018). Pieejams tīmekļa vietnē: http://ec.europa.eu/environment/waste/plastic_waste.htm

	<ul style="list-style-type: none"> • Jūras stratēģijas pamatdirektīvas⁶⁵ ietvaros paredzēts stiprināt sasaisti starp plastmasu pārvaldību un jūras piesārņojumu. Jūras direktīvas 1.pielikumā noteiktais 10.kvalitatīvais raksturlielums laba jūras vides stāvokļa raksturošanai (deskriptors D10) “jūru piesārņojošie atkritumi”. Direktīva paredz jūras piesārņojumu ar atkritumiem ietvert jūras stāvokļa novērtējumā, kā arī jūras vides monitoringa programmās. • Nepieciešams stiprināt RAS. • Atbalsts inovācijām un pētniecībai plastmasu jomā, lai veicinātu plastmasu pārstrādes tehnoloģiju attīstību. • Tiks risinātas problēmas, ko rada plastmasas lielais īpatsvars būvniecības nozarē. Ieviesta ēku ekoloģisko rādītāju novērtēšana, izstrādās pirmsnojaucēšanas vadlīnijas, lai veicinātu augstvērtīgu materiālu pārstrādi nozarē. • Publiskajam sektoram un ZPI izmantošanai šai ziņā ir izšķirīga nozīme pieprasījuma veidošanā un ekonomisko signālu nosūtīšanā ražotājiem.
<p>Pārtikas atkritumu samazināšana</p>	<ul style="list-style-type: none"> • EK strādā pie metodikas, kas identificēt, kāds atkritumu apjoms veidojas katrā no pārtikas aprites cikla posmiem. • Ražošanas sektorā pārtikas atkritumu apjoma samazināšanā būtisku pienesumu domājams, sniegs industriālās simbiozes pieeja un bioekonomikas uzstādījumi. • Viens no šķēršļiem ir regulējums: neskaidra pārtikas atkritumu definīcija un skaidrības trūkums par pārtikas ziedošanu pārtikas bankām un nekaitīgas nepārdotas pārtikas izmantošana dzīvnieku barībā. • Patēriņa posmā, attiecībā uz sabiedrību kopumā, pārtikas atkritumu samazināšana notiek nepiedodami lēna. Nepieciešama aktīvāka patērētāju izglītošana un izpratnes veicināšana par derīguma termiņa marķējumiem, īpaši „ieteicams līdz”, dažādu pārtikas ķēdes dalībnieku vidū.

⁶⁵ EP un Padomes 2008. gada 17. jūnija direktīva 2008/56/EK ,ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā

Aprite ekonomikas monitorings	<ul style="list-style-type: none">• Izstrādāti 24 indikatori resursu efektivitātes un materiālu izmantošanas monitoringam (<i>Resource Efficiency and Raw Materials Scoreboards, angl.</i>). Aprite ekonomiku raksturo šādi indikatori:<ol style="list-style-type: none">1) Materiālu plūsma;2) Tirdzniecība ar otrreizējiem materiāliem;3) Pārstrādes ieguldījums materiālu pieprasījuma apmierināšanai;4) Atsevišķu atkritumu grupu apsaimniekošana (piem., elektrisko un elektronisko atkritumu pārstrāde).• Šajās jomās jāpilnveido ziņošana, datu apkopošanā un statistika.
--	--

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs

J. Pūce

Lagzdīņa, 67026420
erika.lagzdina@varam.gov.lv

Reinerte, 67026490
sanita.reinerte@varam.gov.lv